

Vantaan kaupunginmuseon Kirkonkylä-projekti

Loppuraportti

Andreas Koivisto

Johdanto

Vuonna 1990 Vantaan kaupunki ja Vantaan seurakuntayhtymä perustivat Kirkonkylän vaalimista varten Helsingin Pitäjän Kirkonkylän Säätiön, jonka tarkoituksena oli sääntöjensä mukaan ”toimia kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja omaleimaisen kulttuuriympäristön säilyttämiseksi sekä museaalisen toiminnan kehittämiseksi Helsingin pitäjän kirkonkylän asemakaavan alueella.” Säätiön omistukseen tuli kaksi kylän vanhaa kantatila, Riddars II sekä Nyknäpas. Alueelle oli suuret suunnitelmat ja tarkoituksena oli kunnostaa molemmat päärakennukset ja elävöittää aluetta. Käytännön työhön ei kuitenkaan riittänyt varoja ja säätiön omistuksessa olevat rakennukset pääsivät ränsistymään. Lopulta rakennukset myytiin 2000-luvun alkupuolella yksityishenkilöille ja säätiö sai myyntien kautta huomattavan rahavaran. Rahojen käyttöä harkittiin pitkään ja lopulta varat päätettiin käyttää kylän historian tutkimiseen. Suurin osa varoista myönnettiin Vantaan kaupunginmuseolle, joka vastasi tutkimushankkeesta. Samalla säätiö lakkautettiin.

Vantaan kaupunginhallitus päätti 7.5.2012 perustaa Helsingin pitäjän kirkon-kylän historiallinen tietopaketti – projektin Vantaan kaupunginmuseon alaisuuteen. Projekti kesti vuoden 2015 loppuun. Kirkonkyläprojektin yhteydessä Kirkonkylän asemakaava-alueutta tutkittiin arkeologisesta, rakennushistoriallisesta sekä sosiaali- ja asutushistoriallisesta näkökulmasta. Projektin tuloksena julkaistiin vajaa 500 sivua pitkä kaksikielinen runsaasti kuvitettu kylän historiikki, kaksikielinen lasten tietokirja kylästä sekä kylää käsittelevät verkkosivut. Lisäksi projektin tiimoilta järjestettiin yleisöseminaari Heurekaassa.

Kirkonkyläprojektin projektijohtajana toimi arkeologi Andreas Koivisto. Projektitutkijoina toimivat Karoliina Junno-Huikari sekä Riina Koivisto. Projektin parissa työskenteli myös useita muita henkilöitä. Työvoimaa palkattiin mm. kylässä järjestetyille arkeologisille kaivauksille, projektin lomassa kerätyn aineiston digitointiin ja luettelointiin sekä kylän valokuvaamiseen.

Projektin etenemisestä tiedotettiin sen omilla facebook-sivuilla (www.facebook.com/Kirkonkyla) ja tutkimustuloksista kirjoitettiin blogi-tekstejä kaupunginmuseon ylläpitämään Muistaakseni-blogiin (<http://muistaakseni.blogspot.fi>). Lisäksi Kirkonkyläprojekti sai osakseen kiitettävästi julkisuutta eri tiedotusvälineissä. Projektin päätyttyä on tarkoitus jatkaa facebook-sivujen päivittämistä kylässä järjestettävien tapahtumien osalta.

Projektin kulku

Kirkonkylä-projektissa oli tärkeää pitää kylän asukkaat alusta asti tietoisina ja osallisina projektista ja sen kulusta. Tämän takia projekti aloitettiin virallisesti pitämällä asukastilaisuus Kirkonkylässä sijaitsevassa Pakari-tuvassa 17.10.2012. Tilaisuudessa projektijohtaja FM Andreas Koivisto kertoi lyhyesti projektin taustoista ja suunnitelmista sekä kannusti kyläläisiä ottamaan rohkeasti yhteyttä häneen mikäli keksivät tärkeitä kylän menneeseen liittyviä asioita. Projektin tähtäimenä oli kerätä kylästä tutkimusaineistoa ja julkaista se kylähistoriikin sekä verkkonäyttelyn muodossa.

Projektin tutkijoiksi valittiin Kirkonkylässä itsekkin asuva FM Karoliina Junno-Huikari sekä FM Riina Koivisto. Heti alussa perustettiin myös kyläläisistä ja projektihenkilökunnasta koostuva työryhmä, jonka tehtävänä oli määritellä mitä projektissa pitäisi painottaa. Tämä työryhmä kokoontui

yhteensä kolme kertaa, 27.2.2013, 3.4.2013 sekä 16.12.2013. Työryhmä koostui seuraavista henkilöistä: Kyläläiset Kaj Bergström, Vidar Björkroth, Börje Henriksson ja Gunnar Weckström, Kyrkoby skolan opettajat Gunnthora Hafsteinsdottir ja Maria Kotilainen sekä projektin ja museon henkilökunnasta Jaana af Hällström, Karoliina Junno-Huikari, Andreas Koivisto ja Riina Koivisto.

Työryhmän kokouksissa tutustuttiin projektihenkilökunnan, Kyrkoby skolan opettajien sekä pitkään kylässä asuneiden kanssa Kirkonkylän lähimenneisyyteen ja hahmoteltiin projektin tutkimussuunnitelmaa. Kokouksissa päätettiin, että projektia pyritään viemään eteenpäin keskittyen kylän arkielämään ja tarkastellaan sitä erityisesti lasten ja naisten näkökulmasta. Koska työryhmä päätti, että halutaan mukaan lapsinäkökulmaa, nousi aikaisessa vaiheessa esille myös ajatus lastenkirjasta. Projektisuunnitelmaa muutettiin niin, että sen sijaan että kylän historia julkaistaisiin suomeksi ja ruotsiksi erillisissä teoksissa, julkaistaan kieliversiot samassa kirjassa. Säästö mahdollisti sen, että budjetista voitiin irrottaa osa myös lastenkirjan tekemiseen. Näin projektin lopputuotteisiin lisättiin historiikin ja verkkonäyttelyn rinnalle myös lasten tietokirja.

Tutkimustyö ja aineiston keruu

Tutkimusta tehtiin Kirkonkylässä monella eri saralla. Kesällä 2013 kylässä järjestettiin kuukauden mittaiset arkeologiset kaivaukset. Kaivausten aikana paikannettiin muun muassa kylässä sijainnut keskiaikainen pappila. Koska kesällä 2013 saatiin tutkittua vain pieni osa pappilasta, kaivauksia jatkettiin kesällä 2014 Vantaan historiatoimikunnan rahoituksella.

Kaivausten lisäksi tehtiin arkistotutkimuksia. Arkistotutkimusten aikana käytiin muun muassa läpi Museoviraston kansatieteellisen arkiston Kirkonkylää koskevaa haastatteluaineistoa, Svenska litteratursällskapetin arkistoa sekä Vantaan kaupunginarkistoa. Käytiin myös läpi museon omaa Kirkonkylää koskevaa aineistoa. Projektitutkijat jalkautuivat myös itse kylään ja haastattelivat monia entisiä ja nykyisiä kyläläisiä. Yhteensä projektin aikana haastateltiin 45 henkilöä. Haastatteluaineiston ja arkistotutkimuksen lisäksi käytiin läpi suuri määrä Kirkonkylää ja tutkimuksen aihepiiriä koskevaa tutkimuskirjallisuutta.

Haastattelujen yhteydessä kerättiin myös vanhaa valokuva-aineistoa Kirkonkylästä. Valokuvien keruun tiimoilta järjestettiin myös valokuvien keruulta Kyrkoby ungdomsföreningenin Midgård-talossa. Vanhojen valokuvien lisäksi kylästä otettiin uusia valokuvia ammattivalokuvaajien toimesta. Ulkokuvat ja joitakin sisäkuvia otti Kirkonkylässä itsekin asuva valokuvaaja Raisa Rautiainen-Laakso. Sisäkuvaukset hoiti pääosin kaupunginmuseon valokuvaaja Pekka J. Heiskanen. Lisäksi kylästä otettiin verkkosovellusta varten panoraamakuvat. Panoraamakuvat tilattiin kilpailutuksen jälkeen turkulaiselta Code Solutions Ky:lta.

Kuvien lisäksi kerättiin myös kyläläisten talteen ottamia ja kylää koskevia lehtileikkeitä sekä vanhoja reseptejä. Kyrkoby ungdomsföreningeniiltä saatiin lainaan myös 1900-luvun alusta asti ilmestynyt nuorisoseuran Lyktan-lehdet. Lehdet tarjosivat todella hienon ja ainutlaatuisen aikalaiskuvauksen kylästä kyläläisten omasta näkökulmasta.

Selvittääkseen tarkemmin muutaman Kirkonkylän talon ikää, Olofsista ja Nyknapasista otettiin dendrokronologiset näytteet. Dendrokronologian avulla on mahdollista puiden vuosirenkaiden avulla lukea koska talon rakentamiseen tarkoitettu hirsi on kaadettu. Näytteet analysoitiin

Joensuun yliopiston dendrokronologisessa laboratoriossa ja niiden avulla saatiin selville kahden edellä mainitun talon rakentamisajankohdat.

Erilaista valokuva ja muuta arkistoaineistoa saatiin kerättyä todella suuri määrä. Suurin osa aineistosta saatiin ainoastaan lainaan museolle ja sen takia kaikki oli digitoitava projektin puitteissa. Digitoimiseen menikin iso työmäärä ja sitä varten palkattiin projektiin lisähenkilökuntaa. Digitoimisen tuloksena Vantaan kaupunginmuseon arkistosta löytyy digitaalisena iso ja monipuolinen Kirkonkylää koskeva aineisto.

Yhteistyö, yleisötapahtumat ja medianäkyvyys

Kirkonkylä-projektissa tehtiin paljon yhteistyötä Kirkonkylän asukkaiden sekä muiden paikallistoimijoiden kanssa, erityisesti koulujen kanssa. Kyrkoby skolan alakoulun kanssa tehtiin yhteistyössä leikkikysely. Sen yhteydessä projektin tutkijat kävivät puhumassa oppilaille projektista. Sen jälkeen oppilaat saivat tehtäväkseen haastatella vanhempiaan tai isovanhempiaan ja kysellä mitä he olivat pieninä leikkineet. Museon valokuvaaja Pekka J. Heiskanen kävi myös kuvaamassa koululaisten tekemiä pienoismalleja kylän eri rakennuksista. Lisäksi kaikki koulun oppilaat saivat tulla tutustumaan kylässä järjestettäviin arkeologisiin kaivauksiin.

Kylässä sijaitsevan Helsinges skola och gymnasiumin kanssa toteutettiin lukion biologiankurssin aikana kylän vanhojen perinnekasvien kartoitus. Projektijohtaja Andreas Koivisto kävi myös pitämässä koululle päivänavauksen ja piti samalla tietoisuuskylän ja koulun menneisyydestä.

Maaliskuussa 2014 järjestettiin projektin tiimoilta kaikille avoin yleisöseminaari yhteistyössä Heurekan kanssa. Heurekassa järjestetty seminaari oli menestys ja 250 ihmistä vetävä seminaarisali oli lähes täynnä. Luennoitsijoina seminaarissa olivat projektin työntekijät Karoliina Junno-Huikari, Andreas Koivisto ja Riina Koivisto sekä Vantaan keskiajasta teoksen kirjoittanut Tapio Salminen ja Kirkonkylän rakennusperintöä inventoinut arkkitehti Amanda Eskola.

Kirkonkylä-projekti sai osakseen paljon huomiota tiedotusvälineissä. Projektista kirjoitti niin suuret pääkaupunkiseudun sanomalehdet (mm. Helsingin Sanomat, Metro, Hufvudstadsbladet ja Vantaan Sanomat) kuin erilaiset verkkosivustot, kuten MTV3, Iltasanomien verkkolehti ja kotimaa24. Lisäksi projektin tiimoilta tehtiin useita radiohaastatteluja. Projektijohtaja vieraili myös Yle FST5 Min Morgon aamu-tv:ssä kertomassa projektista.

Ohjausryhmä ja projektista raportointi

Kirkonkylä-projektin seurannasta vastasi ohjausryhmä, joka koostui kaupungin lakimies Olli Korhosesta, museojohtaja Leena Hiltulasta (Leena Hiltulan ollessa virkavapaalla ohjausryhmässä oli vs. museojohtaja Marjo Poutanen) sekä projektijohtaja Andreas Koivistosta. Ohjausryhmä kokoontui yhteensä 13 kertaa; 14.11.2012, 15.1.2013, 10.4.2013, 4.9.2013, 6.11.2013, 5.2.2014, 24.4.2014, 26.8.2014, 21.10.2014, 13.1.2015, 5.5.2015, 4.8.2015 ja 1.12.2015.

Projektista raportoitiin kaksi kertaa vuodessa kaupunginhallitukselle. Raportointi tapahtui loppusyksystä ja keväällä. Raportit kirjoitti lakimies Olli Korhonen projektijohtaja Andreas

Koiviston esitysten pohjalta. Väliraportteja kaupunginhallitukselle kirjoitettiin yhteensä kuusi; syksyllä 2012, keväällä ja syksyllä 2013, keväällä ja syksyllä 2014 sekä keväällä 2015. Projektin loppuraportointi tehtiin syksyllä 2015.

Budjetti

Kirkonkyläprojektin kokonaisbudjetti oli 300 000 euroa. Ohessa on esitetty karkea laskelma rahojen käytöstä. Noin 5 000 euroa päätettiin säästää verkkosivujen tulevien vuosien ylläpitomaksuja varten.

Projektijohtajan palkka	68 000 euroa
Tutkijoiden palkka	75 600 euroa
Apulaistutkijoiden palkka	35 000 euroa
Arkeologiset tutkimukset	57 000 euroa
Lastenkirjan taitto ja painatus	5 600 euroa
Historiikin taitto ja painatus	19 000 euroa
Kylän valokuvaus	8 000 euroa
Panoraamakuvaus	1 500 euroa
Dendrokronologiset tutkimukset	9 000 euroa
Seminaari Heurekassa	1 000 euroa
Verkkosivujen koodaus	3 800 euroa
Ulkopuolisten asiantuntijoiden palkka	6 000 euroa
Käännöstyöt	5 000 euroa
Tapahtumien järjestely	1 000 euroa
 Yhteensä	 295 500 euroa

Projektin lopputuotteet ja tulevaisuuden näkymät

Kirkonkyläprojektin lopputuotteena syntyi kaksikielinen lasten tietokirja kylästä, vajaa 500 sivua runsaasti kuvitettu historiikki kylästä sekä kylästä kertova verkkosivusto vantaankirkonkyla.fi. Verkkosivuilla on tietoa kylän vanhoista rakennuksista ja projektin julkaisuista. Sivuilla on myös pieni lapsille suunnattu avainten etsimispeli, jonka avulla voi tutustua kylään paremmin. Lisäksi sivuilla on tapahtumakalenteri, josta selviää mitä tapahtumia kylässä nykyään järjestetään.

Karoliina Junno-Huikarin ja Riina Koiviston kirjoittamaa sekä Raisa Rautiainen-Laakson valokuvaamaa lastenkirjaa "Kylä josta löytyi aarre/Byn med den gömda skatten" painettiin yhteensä 1200 kappaletta. Se julkaistiin Euroopan kulttuuriympäristöpäivien yhteydessä Kyrkoby skolassa syksyllä 2014. Kirjan julkistamisen ohella tilaisuudessa sai oppaan johdolla tutustua vanhaan koulurakennukseen. Lisäksi vierailijoille tarjottiin pannukakkua omenahillon kera Kyrkoby marthaföreningenin johdolla. Lastenkirja jaettiin kaikille Vantaan alakouluille ja esikouluille.

Karoliina Junno-Huikarin, Andreas Koivisto ja Riina Koiviston kirjoittamaa historiikkia "Kylä risteyksessä/Byn i vägskälet" painettiin yhteensä 700 kappaletta. Kirja julkaistiin Helsingin Kyrkoby Ungdomsföreningenin joulujuhlan yhteydessä 12.12.2015. Projektin työntekijöiden lisäksi kirjan

kirjoittamiseen osallistui myös moni kyläläinen ja muutama ulkopuolinen asiantuntija. Heidän osuutensa julkaistiin kirjassa lyhyempinä tekstiruutuina.

Lopputuotteiden lisäksi Kirkonkylä-projekti loi suhteita kyläläisiin ja kylässä toimiviin henkilöihin ja järjestöihin. Projektin aikana julkaistiin Vantaan kaupungin, Vantaan seurakuntien, BRQ-Vantaan ja Vantaa-Seuran yhteistyössä Kirkonkylästä kertova lehtinen, joka jaettiin yli 20 000 talouteen kylän ympärillä. Kylästä saatua tietoa käytettiin myös hyväksi kylässä ensimmäistä kertaa vuonna 2014 järjestetyissä keskiaikapäivissä. Tapahtuman aikana sai muun muassa tutustua Kirkonkylä-projektin kaivauksiin paikan päällä. Projektin tutkimustulosten avulla seurakunta lähti myös kunnostamaan pappilan puutarhaa.

Tulevina vuosina on tarkoitus jatkaa Kirkonkylän elävöittämistä ja tapahtumien järjestelyä kylässä. Projektin tulokset ovat tässä tärkeässä roolissa. Myös projektin verkkosivuja ja facebook-sivuja on tarkoitus päivittää jatkossa ja niiden kautta tiedottaa kylässä järjestettävistä tapahtumista. Idyllistä pikkukylää kahden vilkkaan tieväylän välissä ja lähellä lentokenttää on tarkoitus yhä enemmän avata muille seudun asukkaille ja myös kauempaa pääkaupunkiseudulle matkustaville vierailijoille.

Vantaalla 30.11.2015

Projektijohtaja Andreas Koivisto